

**Програма кандидатки на посаду директора
Державної установи «Інститут регіональних
імені М. І. Долішнього НАН України»
Сторонянської Ірини Зеновіївни**

Шановні колеги!

Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України – унікальний науковий осередок, що поєднує фундаментальні дослідження з прикладною аналітикою у сфері регіональної політики, просторового та соціально-економічного розвитку громад та територій. В умовах глибоких трансформацій, спричинених війною, глобальними викликами та курсом на європейську інтеграцію, перед нашим Інститутом постають як нові завдання, так і відкриваються важливі можливості для посилення впливу Інституту на формування регіональних та місцевих політик, стратегій повоєнного відновлення громад, просування європейських підходів до розвитку територій, вдосконаленні системи публічного управління в Україні.

Все моє наукове життя більше 24 роки безперервно пов'язане з Інститутом, де я поступово зростала як науковець. Мені пощастило працювати під керівництвом видатного вченого – академіка НАН України М. І. Долішнього, який бачив розвиток регіональної науки на десятиліття вперед і успішно реалізував свої задуми. Безкомпромісно вимагав від нас ініціативної, наполегливої і творчої роботи на позитивний результат, сповідуючи принцип «мислити глобально, діяти локально».

Тут я захистила докторську дисертацію під керівництвом директора Інституту В.С. Кравціва і понад 10 останніх років працюю заступником директора з наукової роботи, набувши практичного досвіду в сфері науково-адміністративної діяльності.

Для мене Інститут є не лише місцем роботи чи місцем моєї самореалізації. Для мене розбудова нашого Інституту є справою мого життя. Тому моє рішення взяти участь у конкурсі на заміщення посади директора Державної

установи «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» є виваженим саме щодо моєї спроможності забезпечити збереження та зміцнення статусу Інституту навіть у вкрай складних умовах воєнного стану.

1. МІСІЯ ТА СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ

Основними викликами для діяльності Інституту в наступні п'ять років будуть – війна, повоєнне відновлення, євроінтеграція, реформи врядування, зміна моделі просторового розвитку країни. Тому **місія ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України» полягатиме у:**

- ✓ формуванні наукових основ для стійкого, сталого та згуртованого просторового розвитку України в контексті воєнних та повоєнних викликів,
- ✓ аналітичної підтримки державної регіональної та місцевих політик з огляду на євроінтеграційні прагнення України,
- ✓ активного розвитку партнерств з регіонами, громадами та міжнародною науковою спільнотою для зміцнення позицій Інституту як авторитетного наукового центру сучасної регіоналістики.

Моє стратегічне бачення оновленого Інституту будується на традиційних цінностях:

- люди – ефективне використання наукового потенціалу та практичних знань кожного працівника,
- знання – продукування затребуваних суспільством якісних фундаментальних та практично цінних досліджень,
- вплив – забезпечення присутності Інституту та посилення його впливу на прийняття управлінських рішень у сфері регіонального та місцевого розвитку на усіх рівнях управління.

2. ПРІОРИТЕТИ НАУКОВОЇ ТА АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні питання суті та механізмів регіональної політики, ролі соціально-економічного розвитку територій в Україні переживають **своєрідний ренесанс**. Після багатьох років недооцінки просторового виміру політики ми стали свідками того, що саме регіони, громади, локальні ініціативи відіграють ключову роль у повоєнному відновленні, інтеграції до ЄС, збереженні соціальної та економічної стійкості. У цих умовах Інститут

повинен не лише реагувати на актуальні виклики, а й випереджати їх, пропонуючи науково обґрунтовані рішення на основі глибокого кроссекторного аналізу, активної взаємодії з представниками органів місцевого самоврядування, влади, організацій громадянського суспільства, бізнесу.

Зважаючи на це, серед **пріоритетних напрямів** досліджень нашого Інституту у середньостроковій перспективі повинні бути:

- обґрунтування нової просторової моделі економіки України та аналіз соціально-економічного потенціалу розвитку регіонів в умовах сучасних змін;
- розбудова інститутів та критична оцінка інструментарію регіональної політики України в контексті європейської інтеграції;
- актуалізація та диференціація механізмів стимулювання розвитку територій (в розрізі функціональних типів, нового макрорегіонального поділу, ролі у економічному відновленні України);
- обґрунтування перспектив та ризиків інтегрування економіки регіонів України в європейський економічний простір, зокрема в розрізі секторів, визначення пріоритетів їх відновлення/розвитку та інвестування;
- використання можливостей міжнародного територіального, зокрема транскордонного співробітництва, щодо налагодження партнерств, залучення фінансових ресурсів для розвитку громад, формування досвіду співпраці з європейськими структурними фондами та імплементації європейських принципів публічного управління ;
- подальша імплементація адміністративно-територіальної реформи, реформи місцевого самоврядування, розвиток багаторівневого врядування;
- зміцнення спроможності та фінансової стійкості територіальних громад, механізми їх капіталізації;
- збереження та розвиток людського потенціалу регіонів в контексті викликів війни, трансформація міграційної політики України.

3. ІНТЕГРОВАНІСТЬ У ПРАКТИКУ ТА РОБОТА НА ВИПЕРЕДЖЕННЯ

Інститут повинен залишатися **осередком якісної науки** – збереження високих стандартів досліджень є беззаперечним пріоритетом. Проте сьогодні цього замало – **ми повинні бути інтегровані в практику**. Кожен підрозділ Інституту має поставити собі запитання: що ми можемо запропонувати державі, регіону, громаді? Створення затребуваних у

практиці управління науково-практичних розробок і якість практичної експертизи кожного науковця – це шлях до забезпечення нашої присутності в діяльності органів державної та регіональної влади, місцевого самоврядування, інституцій регіонального розвитку, робочих груп з різних тематик та консультативно-дорадчих органів, міжнародних донорів та проектів.

Результатом присутності науковців Інституту на всіх рівнях публічного управління та публічних дискусіях є **впізнаваність Інституту, визнання його авторитету як центру сучасної регіоналістики, а, отже, і його впливу на процеси регіонального та місцевого розвитку.**

Основне багатство науковця в сучасному світі— **уміння швидко вчитися і працювати на випередження.** Ми маємо не чекати на запит, а генерувати ідеї, готувати рішення, доносити свої розробки до стейкхолдерів і допомагати їм впроваджувати ці рішення. **Інститут має стати джерелом випереджувальної експертизи для держави, регіонів, громад.**

В умовах сучасних наддинамічних змін та масштабу викликів Інститут не може залишатися "вежею зі слонової кості". Ми маємо бути **гнучкими**, здатними швидко й авторитетно реагувати на виклики часу.

4. КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ – НІХТО НЕ ЗАЛИШИТЬСЯ ОСТОРОНЬ

Найбільша цінність Інституту — це наукові кадри, їхні знання, досвід, наполегливість в отриманні нових знань і використанні цих знань на благо науки і нашої держави. Це люди, які не лише створюють інтелектуальний продукт, а й формують атмосферу довіри, професійності, академічної гідності. В умовах звуження людського ресурсу в науці, міграції, демографічних викликів надзвичайно важливо, щоб **кожен працівник був задіяний максимально ефективно:** відчував свою цінність, мав змогу проявити ініціативу й реалізувати свій потенціал **і водночас був частиною сильної команди.**

Для ефективного реалізації наукової діяльності, яка згідно Статуту Інституту є основною, мною буде реально забезпечуватись пріоритетність статусу **штатного наукового працівника**, надаватись всебічна підтримка ініціативам співробітників Інституту, спрямованим на поліпшення кількісних/якісних показників його діяльності, зростання фінансових надходжень.

Водночас досягнуті результати повинні справедливо винагороджуватись. Вважаю за необхідне поширити практику **представлення відомих вчених Інституту до державних нагород**, відзнак державних та регіональних органів влади, інституцій тощо, започаткувати **програми відзначення досягнень працівників та підрозділів Інституту**, зокрема за результатами щорічного оцінювання діяльності, атестації та оцінювання ефективності діяльності установи, за професійну відданість розвитку Інституту тощо.

Професійний розвиток науковців – пріоритет. Ми повинні зміцнювати свою експертизу не лише через наукові дослідження, а й через **практичну взаємодію з реальними партнерами**: органами влади, громадами, донорами, бізнесом. Я високо ціную колег, які поєднують роботу в Інституті з викладанням в університетах, участю в наукових та прикладних проєктах, активним включенням в діяльність інституцій регіонального розвитку та консультативно-дорадчих органів, співпрацею з органами місцевого самоврядування, державної та регіональної влади, міжнародними партнерами. Це – **гра з позитивною сумою**, де кожна взаємодія розширює досвід і збагачує як особисто науковця, так і наш Інститут.

Чи не найбільш вагомим і складним завданням для Інституту залишатиметься поповнення наукових підрозділів **молодими науковцями**, їх навчальний супровід та матеріальна підтримка. У цьому контексті і надалі підтримуватиму практику максимального сприяння участі наукової молоді Інституту у молодіжних проєктах, їх подання для участі у нагородних конкурсах, пріоритетності при вступі в докторантуру Інституту тощо.

Вважаю за доцільне запровадити в Інституті **щорічну премію для відзначення молодих талановитих науковців**, а також забезпечити **безкоштовне публікування наукових праць молодих вчених у виданнях Інституту**. Головним партнером у цих питаннях однозначно бачу Раду молодих учених Інституту, зокрема щодо підвищення ефективності її діяльності та авторитету серед наукової молоді Інституту.

Посилення вимог до діяльності науково-дослідних інституцій змушує нас систематично модернізувати свою роботу аби відповідати новим стандартам ефективності дослідницької діяльності, а також постійно моніторити й виявляти слабкі й сильні сторони діяльності Інституту з тим, щоб раціонально використовувати творчий потенціал та оперативно знаходити алгоритм усунення можливих недоліків.

6. РЕСУРСИ ТА ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ІНСТИТУТУ

Розвиток потребує ресурсів. З огляду на об'єктивні реалії, що склалися у фінансуванні наукової сфери в Україні, ми повинні працювати на **зміцнення фінансової стійкості Інституту** через диверсифікацію джерел фінансування діяльності Інституту шляхом:

- залучення додаткових джерел фінансового забезпечення за рахунок програм цільового фінансування, проєктів Національного фонду досліджень України, грантів, фінансування на госпдоговірних засадах;
- налагодження системної взаємодії з органами регіонального управління та територіальними громадами;
- взаємодію з міжнародними донорськими програмами (GIZ (Німеччина), Sida (Швеція), Урядів Канади, Великобританії, Японії, Швейцарської Конфедерації тощо, Міжнародним фондом «Відродження» та іншими);
- розширення та поглиблення міжнародних контактів та ефективного використання пов'язаних з цим можливостей.

Не менш важливим напрямком є активна взаємодія з Президією НАН України та зокрема Відділенням Економіки НАН України щодо реального **запровадження справедливого розподілу обмеженого бюджетного ресурсу між установами Відділення економіки НАН України** (врахування результатів діяльності та результатів оцінювання ефективності установ, запровадження формульного підходу).

За останні роки можна спостерігати збільшення підтримки досліджень, що фінансуються через Державний фонд фундаментальних досліджень, а також зростаючу кількість та обсяги грантів та стипендій. Більш відкритим стає і зовнішній ринок – окремі проєкти та програми започатковуються в Україні, інші – відкривають ширший доступ для українських науковців закордоном. У цьому контексті вважаю за доцільне ініціювати проведення перманентних **навчань / консультацій / обмінів досвідом з питань проєктного менеджменту чи підготовки заявок на участь у конкретних проєктах**, що допомагатиме науковцям у підготовці, подачі й реалізації програм / грантів.

7. ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІННЯ

Реалізація програмних положень базуватиметься на таких ключових принципах управлінської філософії:

- **відкритість та зрозумілість управлінських кроків**, прозора комунікація, застосування прогресивних управлінських практик під час розв'язання будь-яких завдань, що виконуються Інститутом;
- **збереженні автономії наукових підрозділів** щодо прийняття управлінських рішень, реалізації ініціатив, взаємодії з партнерами;
- просування ідеї **виконання міжсекторальних наукових проєктів** (колективами науковців з різних наукових підрозділів Інституту);
- чесного оцінювання результатів та **морального і матеріального винагородження працівників за отримані результати**;
- підтримки наукової ініціативи та стимулювання професійного зростання працівників;
- розвитку внутрішніх лідерів і підтримки наукової молоді.

Зберігаючи атмосферу ділових, доброзичливих, ефективних відносин, розраховую на взаєморозуміння, підтримку та співпрацю від кожного науковця, кожного працівника, що сприятиме подальшому зміцненню та розвитку Інституту. Зроблю все можливе, щоб досягнення Інституту примножувались, а працівники отримували від цього моральне і матеріальне задоволення.

За умови обрання директором Інституту вважаю своїм обов'язком здійснювати ефективне керівництво Інститутом та забезпечити реалізацію наведеної вище програми.

*З повагою,
доктор економічних наук, професор
Ірина Сторонянська.*

червень, 2025